weggenomen. Bijna een derde van heel de Schrift is door Gereformeerde Godgeleerden sindsdien opnieuw vertaald en gekommentariseerd. Dit mag voldoende geacht om met den definitieven vertalingsarbeid een aanvang te maken.

Zij, die dien voorarbeid hebben verricht zijn als vanzelf tot vertalers aangewezen. Zij staan thans nog in de kracht van hun leven. En waar met de vertaling een aanzienlijke tijd is gemoeid, is uitstel zeer te ontraden.

Ook dit mag niet vergeten: gelijk in den tijd der Statenvertaling is ook thans het tekstonderzoek tot een rustpunt gekomen. Men kan zeggen, dat we thans een nieuwen textus receptus van het Nieuwe Testament hebben. Is dan niet de gelegenheid gunstig om nu met een verbeterde bijbelvertaling te beginnen?

Is de Statenvertaling tot stand gekomen in een tijd, toen men zich voor de autoriteit der Schrift boog en heeft zij er middellijkerwijs toe meegewerkt, dat in den tijd van inzinking, welke daaro pgevolgd is, vele eenvoudigen aan de waarheid vasthielden, wij hebben er ons ernstig rekenschap van te geven of ons in deze misschien niet een da capo van het verleden wacht en of wij verantwoord zijn, wanneer wij het nageslacht niet het kostelijk kleinood nalaten avn een verbeterde bijbelvertaling. Wanneer onverhoopt de deformatie onze kerken mocht verminken, is wellicht in geen eeuwen een zuivere vertaling te wachten. En zoolang kan onze Statenvertaling niet meer mee.

Op het reformatorisch program behoort verbetering der bijbelvertaling te staan vóór uitbreiding der belijdenis en herziening der liturgie, hoe gewenscht beide laatste ook zijn. Want èn belijdenis èn liturgie zijn ten opzichte van de Schrift secundair. God heeft de zielen der geloovigen aan die Schrift gebonden. Verreweg de meesten kennen echter de Schrift slechts in een vertaling. Maar dan heeft de kerk ook te zorgen, dat deze vertaling zoo getrouw mogelijk zij. En nu zal geen deskundige durven beweren, dat de Statenvertaling, hoe uitnemend ook, het meerdere licht doet uitschijnen, dat God over de Schrift voor het tegenwoordige geslacht deed opgaan. Het verschil tusschen „grondtekst" en Statenvertaling is waarlijk niet zoo gering. Neemt men dat verschil niet zooveel mogelijk weg, dan zal hiervan het gevolg zijn, dat de gemeente meer en meer los wordt van het Woord.

Symptomen van los-worden van het Woord komen af en toe in de prediking reeds tot uiting, door de individueele vertalingen, welke van den kansel soms worden geboden en waarbij er zijn, die nog gebrekkiger zijn dan de Statenvertaling.

Nog enkele symptomen kunnen genoemd als het lezen van andere vertalingen, bewerkt door mannen, die niet op Schriftgeloovig standpunt staan bij huiselijke godsdienstoefeningen en de vraag, waarmee men beroep op de Schrift soms krachteloos zoekt te maken: maar is de vertaling van dien tekst wel juist?

Men zegge niet: maar uit de Statenvertaling is toch nog wel den weg der zaligheid te kennen. 't Moet ons allereerst om God te doen zijn. Dan wordt elk van Zijn woorden waardevol.

Voorbeelden ter vergelijking van de statenvertaling met nieuwe vertalingen, welke als voorbereidend werk voor een verbeterde vertaling kunnen dienen.

1. Uit de Psalmen.
2. Uit Jesaja.

Even groote verschillen vindt men in de profetieën van Jeremia, gelijk de Statenvertaling ze ons lezen doet en zooals Prof. Dr G. Chr. Aalders, blijkens zijn vertaling en uitlegging in de „Korte Verklaring der Heilige Schrift" ze wil overgezet zien.

Wij gaan bij deze voorbeelden weer op dezelfde wijze te werk als bij de vorige.

Men leide er dus volstrekt niet uit af, dat er niet nog in de vertaling verder van elkander afwijkende plaatsen konden zijn bij te brengen.

Ook hier weer vindt men links de Statenvertaling, rechts die van Prof. Aalders.

Volge dan eerst een gedeelte uit Jeremia 13.

16. Geeft eere den Heere, uwen God, eer dat Hij het duister maakt, en eer uwe voeten zich stooten aan de schemerende bergen; dat gij naar licht wacht en Hij dat tot een schaduw des doods stelle, en tot eene donkerheid zette.	16. Bewijst den Heere uwen God eer, voordat Hij 't doet donker worden, en voordat uwe voeten zich stooten aan de bergen in de schemering en gij op licht hoopt, maar Hij dat tot duisternis maakt, in zwarte bewolking verkeert.
17. Zult gijlieden dat dan nog niet hooren, zoo zal mijne ziel in verborgen plaatsen weenen wegens den hoogmoed, en mijn oog zal bitterlijk tranen, ja van tranen nederdalen, omdat des Heeren kudde gevankelijk is weggevoerd.	17. Maar indien gij er niet naar hooren wilt, zal mijne ziel in schuilhoeken moeten weenen om den trots, en mijn oog bitter schreien, ja tranen vlieten, wijl de kudde des Heeren is weggevoerd.
18. Zeg tot den Koning en tot de Koningin: Vernedert u, zet u neder; want uw gansche hoofdsieraad, de kroon uwer heerlijkheid, is nedergedaald.	18. Zeg tot den koning en tot de gebiedster: zet u op de laagste plaats, want gevallen is van uwe hoofden uwe sierlijke kroon.
19. De steden van het Zuiden zijn toegesloten en er is niemand, die ze opent; het gansche Juda is weggevoerd, het is geheel en al weggevoerd.	19. De steden van het Zuiden zijn toegesloten en niemand doet open: ontvolkt is Juda geheel en al, ontvolkt volkomen!
20. Hef uwe oogen op en zie, die daar van het Noorden komen! waar is de kudde, die u gegeven was, de schapen uwer heerlijkheid?	20. Hef uwe oogen op en zie ze, die komen uit het Noorden! Waar is de kudde, die u gegeven was, uwe sierlijke schaapskudde?
21. Wat zult gij zeggen, wanneer Hij bezoeking over u doen zal, daar gij hen geleerd hebt (tot) vorsten, tot een hoofd over u te zijn; zullen u de smarten niet aangrijpen, als eene barende vrouw?	21. Wat zult gij zeggen, als Hij ze over u tot een hoofd stelt? — en gij hadt ze aan u gewend als minnaars! — Zullen u dan geen weeën aangrijpen gelijk eene barende vrouw?

Men bedenke hierbij wel, dat het in de bedoeling van Prof. Aalders en de andere auteurs, die in deze serie schrijven, ligt, om een geheel nieuwe vertaling en niet een herziening van de Statenvertaling te geven.

Dit is echter een kwestie, welke wij vooralsnog in het midden laten en eerst aan het eind van deze artikelenreeks hopen te bespreken.

In elk geval doet men goed te onderscheiden tusschen wat in deze vertalingen beter en wat anders gezegd wordt dan in de Statenvertaling.

Men stelle alzoo geen vragen als: in welk opzicht is in vs 16 „bewijst eer den Heere" beter dan het „Geeft eer den Heere" van de Statenvertaling; of „trots" in vs 17 beter dan „hoogmoed" of „ontvolkt" in vs 19 beter dan „weggevoerd".

Dat zijn nuanceeringen, welke, gesteld dat ze verbeteringen inhouden — wat natuurlijk door nader onderzoek beslist zou moeten worden — het omvangrijke werk van een verbeterde bijbelvertaling niet zouden kunnen rechtvaardigen.

De zin blijft er geheel dezelfde door.

Bovendien zijn de woorden, die daarvoor in de Statenvertaling gebruikt worden, niet onverstaanbaar geworden.

Maar anders staat het met verschillende andere uitdrukkingen in deze verzen.

Dat bergen in de schemering (vs 16) duidelijker is dan schemerende bergen is nog het voornaamste niet.

Maar in hetzelfde vers roept het: schaduw des doods van de Statenvertaling een verkeerde voorstelling op. Haar opvatting berust op een foutieve woordafleiding.

Dat een oog van tranen nederdaalt (zie vs 17), is stellig niet verstaanbaar uitgedrukt. Dat het in tranen wegvliet of dat tranen vlieten geeft veel juister de meening van den profeet weer.

In vs 18 maakt de Statenvertaling van een woord, dat „meesteres" uitdrukt vrij eigenmachtig: Koningin. Nu is het op zichzelf wel mogelijk, dat de vrouw van den Koning hiermee wordt aangewezen. Anderen echter achten het waarschijnlijk, dat hier de moeder van den Koning is bedoeld. Prof. Aalders kiest hier den eenig veiligen weg en houdt zich dicht aan het oorspronkelijke door te vertalen: gebiedster.

In dit vers vindt men ook weer: nedergedaald, in de Statenvertaling, wat door Prof. Aalders meer precies is weergegeven door: gevallen. Een kroon valt, maar daalt niet neder. Het omslachtige en daardoor eenigszins duistere: vernedert u, zet u neder, wordt dadelijk opgeklaard door eenvoudig te vertalen: zet u op de laagste plaats. Men lette ook op het laatste lid van dit vers, waar de enkele woorden: want gevallen is van uw hoofden uwe sierlijke kroon dienen ter vervanging van: want uw gansche hoofdsieraad, de kroon uwer heerlijkheid is nedergedaald.

En om nu niet langer bij allerlei bijzonderheden in deze perikoop stil te staan — wie verstaat, wat hij leest, als hij toekomt aan vs 21?

Wat zult gij zeggen, wanneer Hij bezoeking over u doen zal, daar gij hen geleerd hebt (tot) vorsten, tot een hoofd over u te zijn? Hoe kan men uit zulk een vertaling uitkomen? Is ze niet geheel onleesbaar?

Daartegenover grijpt het Woord des Heeren in de nieuwe vertaling u dadelijk aan: Wat zult gij zeggen, als Hij ze (liever: hen, H.) over u tot een hoofd stelt? — en gij hadt ze (liever: hen, H.) aan u gewend als minnaars! Zij met wie het volk vroeger op intiemen voet leefde, zullen dan door God als heerschers, als onderdrukkers over hen gezet worden.

Ook hier blijkt het weer, dat het vertalers uit onzen tijd gelukt, veel, wat de Statenvertalers niet begrepen en daarom maar zoo goed en zoo kwaad als het ging in Nederlandsche woorden overbrachten, in voor ieder vatbare taal over te zetten.

Thans eenige verzen uit het 17de hoofdstuk.

Van den man, die op den mensch vertrouwt, wordt gezegd:

6. Want hij zal zijn als de heide in de wildernis, die het niet gevoelt, wanneer het goede komt; maar blijft (in) dorre plaatsen in de woestijn (in) zout en onbewoond land.	6. Hij toch zal zijn als een kale struik in de steppe, en hij zal niet zien, dat het goede komt, maar hij zal bewonen dorre oorden in de woestijn, ziltachtig land, waar men geen verblijf houdt.

Maar van den man, die op den Heere vertrouwt:

8. Want hij zal zijn als een boom, die aan het water geplant is, en zijne wortelen uitschiet aan eene rivier, en gevoelt het niet, wanneer er eene hitte komt, maar zijn loof blijft groen; en in een jaar van groote droogte zorgt hij niet en houdt niet op van vrucht te dragen.	8. Hij toch zal zijn als een boom geplant aan water en die aan een stroom zijn wortelen uitslaat; en die niet te vreezen heeft als hitte komt, maar wiens loof groen blijft, en die in een jaar van droogte geen zorg heeft, noch nalaat vrucht voort te brengen.

Men ga zelf eens na, hoeveel zuiverder de beeldspraak is gehouden in de nieuwe dan in de oude vertaling.

Doch vergelijke ook verder:

11. (Gelijk) een veldhoen (eieren) vergadert, maar broedt ze niet uit, (alzoo) is hij, die rijkdom vergadert, doch niet met recht; in de helft zijner dagen zal hij dien moeten verlaten, en in zijn laatste een dwaas zijn.	11. Een veldhoen, dat eieren uitbroedt, die het niet gelegd heeft, is wie rijkdom verwerft, doch niet rechtmatig: op de helft zijner dagen zal hij dien moeten achterlaten, en in zijn einde zal hij een dwaas zijn.
12. Een troon der heerlijkheid, eene hoogheid van het eerste aan, is de plaats onzes heiligdoms.	12. Troon der heerlijkheid, verhevene van den aanvang af, plaats van ons heiligdom.
13. O Heere, Israëls Verwachting! allen, die U verlaten, zullen beschaamd worden; en die van Mij afwijken, zullen in de aarde geschreven worden, want zij verlaten den HEERE, de Springader des levenden waters.	13. hope Israëls, HEERE, allen die U verlaten, zullen beschaamd worden en de afwijkenden zullen in de aarde geschreven worden, want zij hebben verlaten de springbron van levend water, den HEERE.
14. Genees mij, HEERE! zoo zal ik genezen worden; behoud mij, zoo zal ik behouden worden; want Gij zijt mijn lof.	14. Genees mij, HEERE, dan zal ik genezen zijn; help mij, dan zal ik geholpen zijn; want mijn lof zijt Gij.
15. Ziet, zij zeggen tot mij: Waar is het woord des HEEREN? laat het nu komen!	15. Zie, zij zeggen tot mij: waar blijft het woord des HEEREN? laat het toch komen!
16. Ik heb toch niet aangedrongen, meer dan eenen herder achter U (betaamde); ook heb ik den doodelijken dag niet begeerd, Gij weet het: wat uit mijne lippen is gegaan, is voor Uw aangezicht geweest.	16. Ik echter heb niet achter U aangedrongen om rampspoed, en den dag des verderfs heb ik niet begeerd. Gij weet het: wat van mijn lippen uitging is voor Uw aangezicht geweest.

Een sterk staaltje, dat de Statenvertaling soms het tegenovergestelde zegt, van wat er in den grondtekst staat, vindt men in vs 11. De Statenvertalers spreken van een veldhoen, dat haar eieren niet uitbroedt. Prof. Aalders en met hem alle nieuwere vertalingen van een veldhoen, dat de eieren wel uitbroedt.

Volgens Prof. Aalders bevat vs 12 een aanspraak tot den Heere. Er zijn er onder de nieuwere, die het in deze meer met de Statenvertaling houden. Dit zou alzoo een punt zijn, waarop onderzoek van meerderen gewenscht is, opdat men tot een gezamenlijk resultaat kome. Wat wij bij de vertalingen van de hoogleeraren Noordtzij en Ridderbos opmerkten, willen we hier nog even in herinnering brengen: men beschouwe dit voorbereidend werk niet tegen de bedoeling van deze vertalers in als definitief werk, dat men gemakshalve zoo maar kan overnemen. Neen, er zou op moeten worden aangestuurd, dat zij elkanders werk kontroleeren en er over beraadslagen.

Wij gaan nu maar voorbij, hoe vs 13 in de Statenvertaling heeft: „die van Mij afwijken" en bij Prof. Aalders alleen: de afwijkenden. Ook bij het verschil in vs 14 kunnen wij niet stilhouden.

In vs 15 komt in de vertaling van Prof. Aalders ongetwijfeld de uitdagende toon beter tot zijn recht.

Belangrijk is de afwijking in vs 16. Blijkens hun inlassching: betaamde, zaten de Statenvertalers met het begin van dit vers verlegen. De vertaling van Prof. Aalders, welke gegrond is op oude overzettingen, trekt aan door haar eenvoud en haar samenstemming met het verband. Toch zijn er, die hier wel aan het woord: herder vasthouden doch ook dan wordt de vertaling anders dan die van onzen Statenbijbel. Gelijk Prof. Aalders in een noot aanteekent, zou ze dan moeten zijn: „ik heb mij niet onttrokken om herder te zijn achter U".

Ook hier is dus nader onderzoek op zijn plaats.

Doch dit kan wel reeds worden vastgelegd: De Statenvertaling deugt op dit punt niet.

Petrus van Mastricht over het spreken van de slang.

III. (Slot.)

Niet alleen is de geciteerde passage uit Mastrichts dogmatiek van belang, om daaruit de dwalingen van een rationalist als Bekker ten opzichte van het spreken van de slang te leeren kennen, maar ook om de wijze, waarop hij de letterlijke opvatting van dit verhaal verdedigt.

Hij redeneert niet, zooals apologeten nog al eens dikwijls doen: voor het één is minstens evenveel te zeggen als voor het ander.

Maar hij gevoelt, dat aan dit rationalisme geen voet mag worden gegeven.

Hij is er dan ook niet toe geneigd om iets in het midden te laten of een andere meening voor toelaatbaar te verklaren.

Integendeel spreekt hij zoo beslist mogelijk van zich af.

Dat kon van een man als Petrus van Mastricht, den eminenten opvolger van den grooten Voetius, ook niet anders verwacht worden.

Met Bernhardinus de Moor was hij de voornaamste theoloog uit het tijdperk van nabloei der Gereformeerde theologie hier te lande.

Tegenover de tientallen, die voor de halfheid kozen, hield hij voet bij de Gereformeerde waarheid.

Waar dan de omstandigheden, waaronder hij leefde in meer dan één opzicht overeenkomen met de huidige, loont het alleszins de moeite naar hem te luisteren.

Niet — men versta ons wel — alsof wij zijn verdediging in alle punten tot de onze zouden willen maken.

Tegenover de bedenkingen van het rationalisme zijn meer oplossingen mogelijk dan die ééne, welke hij voorstond.

Men wordt hier geplaatst voor een ware l'embarras des solutions, zoodat men soms spreken moet: kies maar uit; 't kan dus geweest zijn, doch ook zóó; maar in ieder geval drijft het rationalisme ons niet in het nauw.

Uit de beantwoording van Petrus van Mastricht blijkt, dat hij de mogelijkheid openlaat, dat er meer slangen in het Paradijs geweest zijn, doch dat, hoe dit ook zij, de

bepaalde slang, waarvan in Gen. 3 sprake is, de slang der verleiding in dien tijd alle andere dieren in listigheid overtrof. Als Balthasar Bekker van een ander geroelen is, moet hij dat waarmaken. Kordaat heet het: „er moge thans een soort slangen zijn, die in listigheid door andere dieren overtroffen wordt, maar dat er een dier geweest is, dat in dien tijd die slang in listigheid overtroffen heeft, laat Bekker dat aantoonen en bewijzen"

Mag dezelfde niet worden verwacht van den heer Van der Horst uit de „Overtoomsche Kerkbode" en anderen, overtroffen heeft, laat Bekker dat aantoonen en bewijzen: onbewust, opwarmen?

Merkwaardig is ook Mastrichts antwoord op de tegenwerping: maar Satan kon toch wel op een andere manier de vrouw verleid hebben dan door een hoorbare stem? Gesteld — zoo zegt hij ongeveer — dat Satan dit kon en dat hij omslachtig en dwaas bij de verleiding is te werk gegaan, dan zou dit van den „zotten, dwazen Satan" nog niet te verwonderen zijn.

Een snedig antwoord, zeer zeker. Bij al zijn sluwheid is Satan toch dwaas. Of was heel zijn opstand tegen God niet dwaas? Kon hij niet van te voren zien, dat die toch niet gelukken zou?

Wij zullen Mastrichts apologie niet verder analyseeren, ofschoon dat stellig geen verloren arbeid zou zijn.

Maar wij moeten ervan afzien, omdat wij onze plaatsruimte nog voor andere dingen hebben te besteden en wij nog eukele zaken gaarne willen bespreken vóór de Synode.

Hadden wij ruimte en tijd, wij zouden ook nog andere Gereformeerde theologen over deze materie het woord gunnen.

Men zou zien, dat er in de bedenkingen, welke men thans tegen het spreken van de slang aanvoert, niets nieuws schuilt en tevens, dat de echt Gereformeerde theologen in deze van geen schipperen wilden weten.

Doch voorshands meenen wij met het aangehaalde uit Petrus van Mastricht te kunnen volstaan.

Het zal uit dit alles duidelijk zijn, dat deze dingen niet zijn te herleiden tot een verschil in uitlegging van Genesis 3.

Men komt hier in aanraking met de meest kardinale dogmatische kwesties.

Daarom is Genesis 3 altijd het mikpunt van het rationalisme geweest.

Prof. Bavinck schrijft terecht (Dogm. ² III bl. 205): „Principieel bevat Gen. 3 heel de historie der menschheid, alle wegen Gods tot redding van het verlorene en tot overwinning der zonde. Zakelijk is hier het gansche Evangelie, heel het verbond der genade aanwezig. Al het volgende is ontwikkeling van wat thans als kiem reeds geplant is".

Indien hier alleen het Schriftgezag in het geding was, zou het daarom alleen reeds een levenslangen strijd waard zijn.

Maar er zit nog veel meer aan vast.

In welke gedaante het Rationalisme zich dan ook aan ons vertoone, wij kunnen niet gedoogen, dat het aan Genesis 3 tornt.

Het Rationalistische Gevaar.

Het valt kwalijk meer te ontkennen: onze kerken worden bedreigd door het Rationalistische Gevaar.

De toestand wordt ernstiger, dan hij zich eerst het aanzien.

Gaven in eerster instantie slechts bladen van de overzijde een uitlegging aan de kwestie-Geelkerken, welke door rationalistische tendenzen werd beheerscht en wisten zij meer omtrent de eigenlijke strekking van deze kwestie mede te deelen dan de meest ingewijde voor zijn rekening kon nemen, sinds verschenen ook in blad en brochure van Gereformeerde zijde publikaties, waarover voor den kenner rationalistische tinten spelen.

Niet gaarne zouden wij zoover gaan te beweren, dat het rationalisme onze kerken reeds is binnengeslopen.

En allerminst zouden wij de meening durven uiten, dat er zijn, die onder Gereformeerden naam welbewust het rationalisme aanhangen en propageeren.

Veeleer nemen wij aan, dat de verzekering door die publicisten gegeven, dat zij aan de waarde van Schrift en belijdenis in geen enkel opzicht wenschen te kort te doen, door hen oprecht is gemeend.

Maar daartegenover staat de les der historie, dat men in vroeger eeuwen wel meer in ernst heeft gemeend van rationalistische smetten vrij te zijn, terwijl achteraf bleek, dat die smetten wel degelijk kleefden.

Wij willen niemand beschuldigen rationalisme te voeden.

Wij willen in het geheel niet beschuldigen.

Wij willen slechts waarschuwen.

Maar dan ook waarschuwen, dringend en als met luider stem.

Waarschuwen om toch tegen het Rationalistische Gevaar op zijn hoede te zijn.

En die waarschuwing richten we dan allereerst tegen bedoelde publicisten.

Wij wezen er reeds eer op, dat er zijn, die met betrekking tot het spreken der slang zich van dezelfde argumenten als de rationalist Bekker bedienen.

Wij zouden nog andere verschijnselen kunnen noemen.

Zoo draagt b.v. de brochure van Voxesylvis de duidelijke sporen, dat aan het Rationalistische Gevaar geen voldoende weerstand is geboden.

Wij kunnen er niet aan denken de heele brochure te ontleden, ofschoon bijna op iedere bladzijde zulke sporen zich laten aanwijzen.

Wij kiezen er één passage uit.

Op blz. 10 en 11 leest men: „Gen. 2:21 en 22. En de Heere God deed een diepen slaap op Adam vallen en hij sliep en Hij nam een uit zijn ribben en sloot haar plaats toe met vleesch. En de Heere God bouwde de ribbe, die Hij uit den mensch genomen had, tot een vrouw en bracht haar tot den mensch. — Van wat hier verhaald wordt kan ik mij geen adaequate voorstelling vormen. Wanneer ik alle uitdrukkingen letterlijk neem, dan krijg ik een voorstelling, die voor mijn bewustzijn zeer menschelijk is, ja, wanneer ik de scheppingsverhalen van oude volken naga, mij mythologisch aandoet. Maar dit versta ik uit deze verzen en deze hoogst-belangrijke gedachte is er mij duidelijk in, dat niet, de menschheid uit twee individuen, man en vrouw, die afzonderlijk geschapen zouden zijn, ontstaan is, maar, dat de Heere God de menschheid heeft doen ontstaan uit één enkel principe, dat Hij namelijk door zijn almachtige kracht den eersten mensch heeft voortgebracht en uit dien eersten mensch de vrouw heeft geschapen en daarmede 't geheel menschelijke geslacht uit één principe, niet uit twee ontwikkeld is. De menschheid is dus een eenheid in den volstrekten zin des woords. Dat leert Gen. 2:21 en 22 ons duidelijk".

Wat heeft de pseudonyme schrijver dus tegen de letterlijke opvatting van Gen. 2:21 en 22? Drieërlei:

1o. hij kan er zich geen adaequate voorstelling van vormen.

2o. hij zou een voorstelling krijgen, die voor zijn bewustzijn zeer menschelijk is.

3o. deze voorstelling zou hem mythologisch aandoen.

De maatstaf, welke hij ter beoordeeling aanlegt, is dus zijn rede, zijn ratio. Het gaat hier om een adaequate voorstelling, het draait om zijn bewustzijn, hij wordt beïnvloed door de vergelijkende godsdienstwetenschap.

Pas diezelfde methode nu eens toe op de heilsfeiten b.v. op de bovennatuurlijke ontvangenis en geboorte van Christus. Tegen de letterlijke opvatting daarvan kan ook worden ingebracht:

1o. ik kan er mij geen adaequate voorstelling van vormen. Dat heeft men van rationalistischen kant, zij het met een beetje andere woorden, reeds uit den treure beweerd.

2o. ik krijg er een voorstelling door, die voor mijn bewustzijn zeer menschelijk is. Niet gaarne zou ik hier herhalen de profane uitdrukkingen, door het rationalisme hier gebezigd. De Heilige Geest, die onze Heere Jezus Christus in den schoot van Maria verwekte, werd er schandelijk door gelasterd.

3o. deze voorstelling doet mij mythologisch aan. Ook hier toch wist het rationalisme met behulp van de „vergelijkende godsdiensthistorie" parallellen in de mythen der heidensche volken aan te duiden.

Behoef ik duidelijkheidshalve nog te verzekeren, dat Voxesylvis zelf deze konsekwentie niet trekt?

Maar zijn methode van Schriftverklaring leidt ertoe.

Wanneer die op de heele Schrift wordt toegepast, houden we van de groote feiten en waarheden van het Christendom niets meer over.

Te zeggen, dat die methode gevaren met zich brengt, is veel te zwak.

Zij moet als doorendoor rationalistisch worden veroordeeld.

Zij is moordend voor het Christelijk Geloof.

Of onder „Voxesylvis" naar verluidt een voornaamstaand Gereformeerd theoloog zich verbergt, dan of, naar wij liever aannemen, een amateur-theoloog zich daarachter verschuilt, doet niets ter zake.

Wij bidden den God der Openbaring, dat Hij de schellen van zijn oogen doe vallen en hem doe zien de rationalistische strikken, waarin hij verward is.

Maar wij hopen ook, dat men nu algemeen in onze kerken zal inzien, waartoe men vervallen kan, ja waartoe men konsekwent genomen vervallen moet als men de letterlijke opvatting van deze historische gegevens loslaat.

Sommigen in de gemeente toonen zich in deze dagen te goed van vertrouwen.

Zij meenen, dat, wanneer iemand maar vooropzet, dat hij de geheele Schrift houdt voor het geïnspireerde Woord van God, de wissel op veilig staat. Wat dan voorts omtrent bijzonderheden wordt beweerd, laten zij met een gerust hart passeeren.

Maar zij bedriegen zich.

Dat uitgangspunt vast te stellen is niet genoeg.

Uit de verklaring van de bijzonderheden zal moeten blijken, of iemand dat uitgangspunt wel getrouw blijft.

De geschiedenis maakt ons o zoo voorzichtig.

Hoe dikwijls is het niet voorgekomen, dat de dwaling het groote uitgangspunt wel onaangetast liet, maar bij verschillende bijzonderheden der Schrift vreemde beginselen in actie zette, welke werkten en doorwerkten, totdat eindelijk ook het uitgangspunt moest worden prijsgegeven?

De dwaling belt maar zelden aan de voordeur aan.

Meestal sluipt zij binnen door de achterdeur, wanneer die op een kier staat of klimt door een zijraam, dat zij opschuift of laat zich door het dakvenster naar beneden zakken.

Ook vergete men niet, dat het rationalisme zich in verschillende vormen voordoet.

Het treedt heusch niet altijd bruut op en stelt waarlijk niet als eersten eisch: de openbaring moet onttroond en de ratio, de rede moet den schepter overnemen.

Het handelde niet zelden als de majordomus ten tijde van de rois fainéants, die den koning in naam koning liet, ja hem zelfs met grooter eer overlaadde en met meer pluimstrijkerijen omringde dan ooit te voren, maar in werkelijkheid zelf de teugels van het bewind voerde.

Het rationalisme hulde zich ook meermalen in den mantel van de mystiek.

Men denke aan de leerrijke historie van het Piëtisme.

Wat konden de Piëtisten heerlijk spreken over de levende gemeenschap met Jezus Christus!

Doch wat was het einde?

Dat het Piëtisme omsloeg in rationalisme.

Het rationalisme heeft er ook een voorliefde voor zijn dwalingen in te leiden met het imponeerende woord: in naam der Wetenschap!

In naam der Natuurwetenschap!

In naam der Godsdienstwetenschap!

Volgen we dan niet de politiek, welke aan den struisvogel wordt toegeschreven.

Wij zullen er ons wel voor wachten gevaren te scheppen.

Maar als iets uit de laatste weken duidelijk is geworden, is het wel dit: het Rationalistische Gevaar bedreigt ons.

Of en in hoever het onze kerken reeds is binnengedrongen, kunnen we niet beoordeelen.

Doch in elk geval ligt het voor haar poorten.

Caveant Fideles Reformati!

Dat de Gereformeerde geloovigen op hun hoede zijn!

Ook een Juridisch Gevaar?

I.

Zelden werd er in onze kerken een procedure gevoerd, waartegen van de ééne zijde der betrokken partijen geen bezwaren werden ingebracht.

En in den regel vond deze partij ook steun bij een groep van personen, die er niet direkt in waren gemoeid.

In dat opzicht geeft de zaak-Geelkerken dan ook niets bijzonders te aanschouwen.

Iets ongewoner is het, dat ook juristen zich in deze kwestie mengden, zooals thans is geschied.

Maar geheel op zichzelf staat ook dit niet.

De historie levert daarvan nog andere voorbeelden.

Misschien bestaat hierin wel het meest exceptioneele van het geval, dat de juridische bezwaren weerklank vonden bij zulken, die geacht mogen worden materiëel anders georiënteerd te zijn dan zij, die zich als pleitbezorgers van Dr Geelkerken opwerpen.

Doch zelfs hiervoor zouden wel parallelle verschijnselen uit de geschiedenis onzer kerken zijn op te diepen.

Wie zich nu de lessen der historie ten nutte maakt, vindt geen reden om zich bijzonder bezorgd te maken.

Gewoonlijk toch vielen zulke bezwaren weg als de zaak eenmaal was beslist.

Hoeveel aanmerkingen men ook op ons kerkrecht en onze kerkenorde had gemaakt, na afloop van de procedure verstomden de klachten.

Wij hebben hoop, dat dit ook nu zoo zal gaan.

Daarom vinden wij geen vrijheid te spreken van een Juridisch Gevaar, als zou dit ons evenzeer bedreigen als het Rationalistische Gevaar.

De argumenten, tegen den gang van de kerkelijke procedure in het gelid gebracht, maken daarvoor al te zeer den indruk gelegenheidsargumenten te zijn.

Bij andere procedures van gelijke strekking werden ze niet of althans minder krachtig vernomen.

Dat men nu in een bepaald geval, ten behoeve van een bepaald persoon een nieuw kerkrecht zou gaan invoeren, stuit al te zeer af op den nuchteren zin van ons Gereformeerde volk.

Want indien men aan de geopperde bezwaren zou willen tegemoetkomen, zou men met niets minder dan een fonkelnieuw kerkrecht kunnen volstaan.

Geheel andere kerkrechtelijke beginselen zouden in een kerkenorde moeten worden belichaamd, die dan de plaats van de thans geldende kerkenorde zou moeten innemen.

Dat dit zou gebeuren, is voorloopig althans ondenkbaar.

Vandaar, dat wij hieraan niet al te breede aandacht mogen schenken.

Evenwel, tusschen niet al te breede aandacht schenken en negeeren liggen tal van tusschenpaden.

Waar we dan, om den ernst, waarmee de argumenten tegen de in gang zijnde kerkelijke procedure worden te berde gebracht, aan negeeren niet

mogen denken, hebben wij één van die tusschenpaden te bewandelen.

Een reden om luid te waarschuwen, gelijk tegen het Rationalistische Gevaar, achten wij hier niet aanwezig.

De bespreking kan zich kenmerken door konsekwent volgehouden kalmte.

Heeft men van juridische zijde niet steeds die kalmte in acht genomen, zoo kan dit voor ons slechts een aansporing zijn om te trachten de discussie in rustiger sfeer terug te leiden.

Al aanstonds willen wij dan beginnen met uit den weg te ruimen een misverstand, dat mogelijk rijzen zou.

Wanneer wij spraken over bezwaren van juridische zijde, dan willen wij er geenszins kritiek op oefenen, dat enkele Gereformeerde juristen zich met het geval bemoeiden.

Hun belangstelling in kerkelijke zaken kan ons niet anders dan aangenaam zijn.

Als leden eener Gereformeerde Kerk hebben zij evenzeer recht van meespreken als wie ook.

Men wachte er zich dan ook wel voor hen toe te voegen, dat de schoenmaker zich moet houden bij zijn leest.

Alleen veroorloven wij ons deze opmerking, dat wij hun, waar het het kerkelijk en niet het wereldlijk recht betreft, geen gezag mogen toekennen boven anderen.

De jurist van „De Rotterdammer" deed in dichterlijken trant de opwekking hooren: „Houdt uw juristen in eere, o Nederland!"

Welnu, ten onzen opzichte kan hij gerust zijn.

Wij hopen onze juristen niet minder in eere te houden dan onze medici, onze literatoren, onze onderwijzers, enz.

Wij dingen echter niets op hun eere af, wanneer wij hen op kerkelijk gebied niet als autoriteiten beschouwen, enkel en alleen omdat zij juristen zijn.

Het zou zelfs kunnen, dat zij wegens den juridischen plooi, welke allengs hun denken mocht hebben verkregen, meer in zichzelf hebben te overwinnen om objektief over kerkrechtelijke aangelegenheden te kunnen oordeelen dan anderen, die in ontwikkeling ver beneden hen staan.

Specialiteit te zijn brengt soms het nadeel mee, dat men andersoortige gevallen voor één van die soorten, waarvan men zelf studie heeft gemaakt, aanziet.

Heeft niet dikwijls een hart-specialiteit een zenuwpatiënt voor een hartlijder versleten?

Daarom moeten, dunkt ons, vooral juristen, wanneer zij zich op het gebied van het kerkrecht bewegen, met hun konklusies niet al te haastig zijn, maar op voortdurende zelfcontrôle bedacht zijn.

Overigens is het ook ver van ons, dat wij alle juristen in deze over één kam zouden willen scheren.

De een kan gemakkelijker buiten zijn specialiteitsbewustzijn treden dan de ander.

Dit hangt alles af van de psychische konstruktie.

Maar daarmede laten wij ons niet in.

Wij voeden de hoop, hiermee alle mogelijk misverstand den toegang te hebben belet.

HEPP.

Een Christelijk-Gereformeerde stem.

(Naschrift.)

Docent v. d. Schuit verzoekt opname van het volgende:

Geachte Redactie,

Vergun mij een klein plaatske in uw blad. Ik stel er prijs op, in „De Reformatie" te protesteeren tegen 't geen Ds Schilder schreef in uw blad van 18 Dec., bladz. 86, pag. 3: „Ik weet ook, dat in ons land de manier van sommigen (ik zie geheel af van een bepaald persoon) om te schelden, wat ze niet weten en te lasteren wat zij niet kennen, Gods zaak in dezen lande groote afbreuk doet. En een rede als doc. v. d. Schuit kan den haard der onwaarheden helpen aan brandstof".

Het verband, waarin hier mijn naam genoemd wordt, geeft aanleiding mij in een kring te rubriceeren, waarvoor ik niet anders dan verachting heb.

Men moge over mijn rede denken op de manier van Ds Schilder, maar ik heb daarin niet gescholden noch gelasterd en daarom wensch ik ook in zulk een gezelschap niet genoemd.

Of mijn rede dan niet den haard der onwaarheden kan helpen aan brandstof? Zoolang zelfs Gods Woord gebruikt (misbruikt) wordt om „den haard der onwaarheden te helpen aan brandstof", zoolang is zoo'n regel van Ds Schilder op zichzelf van geen beteekenis. Maar het verband werpt een blaam op mijn persoon en arbeid, waartegen al wat in mij is in verzet komt en waaromtrent ik rehabilitatie verzoek. Overigens zullen de lezers van „De Reformatie" wel begrijpen, dat ik ook nog iets aan 't adres van Ds Schilder heb te zeggen.

Met dank voor de plaatsing,

Hoogachtend,

Uw dw.

Doc. J. J. v d. SCHUIT.

Apeldoorn, 23 Dec. 1925.

Met genoegen plaats ik hier deze verklaring van doc. v. d. S.; die plaatsing bood ik hem trouwens zelf aan. Dat hij ze noodig acht, bevreemdt mij evenwel. Docent v. d. S. heeft reeds vóór de aanbieding van dit stuk in particulier schrijven zich bezwaard getoond over dien eenen volzin; en ik heb hem toen een brief geschreven ter opheldering, waarvan ik een overdruk bewaarde. Daaruit ontleen ik deze regelen:

„Overigens moet ik in gemoede verklaren, niet te begrijpen, waarom U om dat eene zinnetje zoo heftig toornt. Ik heb toch geschreven, dat ik „geheel afzie van een bepaald persoon"? Ik heb toch niet gezegd, dat U den haard der onwaarheden stookt, en ook niet eens, dat U de brandstof WILT aandragen; maar immers alleen, dat een rede als die van U den haard der onwaarheden KAN helpen aan brandstof? Als U die verzekering behoeft, wil ik U graag ten overvloede zeggen, dat ik er geen oogenblik aan gedacht heb, te meenen, laat staan, te zeggen, dat U met bewustheid de onwaarheid wilt helpen verbreiden. Zelfs heb ik U niet gerangschikt, noch in woorden, noch in gedachten, onder hen, die den haard der leugens met wellust stoken. Ik heb niets anders bedoeld dan dit: er zijn er in Nederland zeer veel, die omtrent Dr Kuyper en diens leer, en ook omtrent de Geref. kerken een door en door valsche voorstelling hebben, en durven uitspreken; en onder het volk zijn er velen, die zonder critiek of onderzoek dat alles maar accepteeren. Als U het weten wilt, heb ik daarbij wel gedacht aan de kringen van de heeren Kersten, Lingbeek, Gravemeyer etc. (kringen, niet eens personen, hoewel ik menschen als Lingbeek c. a. aansprakelijk stellen mag voor het verbreiden van onwaarheden, die zij, als menschen van studie, konden zien als onwaarheden). Het feit is nu eenmaal, dat er onder heele groepen van menschen de ongelooflijkste nonsens aanvaard wordt omtrent Kuyper c. s. En als het zoo ervoor staat, dan kan in dien door anderen gestookten haard ook straks de door U verspreide meening dienst doen, dat die dr. Kuyper zegt, dat er heel wat menschen in de wereld zijn, die midden in de zonde leven, aan wie niets, niets gebeurt (dormant!) en die toch maar wedergeboren zijn. Al zou Kuyper dat zeggen, dan moet men hem nog lezen in zijn verband. Maar hij zegt het zoo niet. En ik weet, dat men in staat is, op Uw gezag het toch te beweren.

Ik hoop, dat U nu mijn bedoeling begrijpt. Het verband bewees het trouwens.

Ik wil evenwel met dit alles niet gezegd hebben, dat ik Uw pers in het algemeen in dezen vrij uit zie gaan."

Tot zoover het particuliere schrijven.

Wat er verder volgde, laat ik thans achterwege, om niet de publieke discussie nog meer te verbreeden.

Dat doc. v. d. S. na deze opheldering nog niet tevreden is, begrijp ik niet goed.

Het beroep op het misbruik, dat men van den Bijbel maakt, is toch wel eenigszins naief. Als de Bijbel wordt aangehaald door de stokers van den haard der onwaarheden, dan doen zij dat, door zijn „waarheden" verkeerd uit te leggen en de dan geuite „onwaarheid" staat dan niet op rekening van den bijbel, maar van zijn verdraaiers. De rectorale rede van docent v. d. S. kan zich op deze lotgevallen des bijbels alleen beroepen, als haar auteur erin geslaagd is, aan te toonen, dat ik ten onrechte heb beweerd, dat doc. v. d. S. (anders dan de bijbel), een onzuivere voorstelling gaf.

Als docent v. d. S. de kringen van de stokers der onwaarheden met „niets anders dan verachting" bezie (een merkwaardige uitlating als men bedenkt, dat hij die schreef na mijn particuliere toelichting), dan helpe hij mee, de lucht te zuiveren door van dr Kuyper en de hedendaagsche gereformeerden geen onwaarheden, zelfs geen halve waarheden te verbreiden.

K. S.

MUZIKALE KRONIEK.

XVI.

Le Roi David van Honegger.

Hoewel er heel wat oratoria zijn, die voor onze Christelijke vereenigingen, welke zich het beoefenen van zulke muziek tot taak stellen, een dankbaar, rijk en afwisselend programma leveren, blijft toch zeker de behoefte aan nieuwe litteratuur op dit gebied voortdurend gelden. Niet alleen omdat men anders toch op den duur in hetzelfde cirkeltje moet blijven ronddraaien, maar ook omdat nieuwere componisten toch zeker het recht hebben, dat ook hun werk voor bestudeering en uitvoering in aanmerking komt. Zoo kan ik het slechts toejuichen, dat Johan Schoonderbeek, die voortdurend met zijn krachtige persoonlijkheid ons muzikaal leven op koorgebied opstuwt en frisch houdt, en die voor het oude en altoos schoon blijvende in en door de Bachvereeniging reeds zoo veel heeft gedaan, daarnaast toont, ook voor het nieuwe hart te hebben, en zich beijvert, om dat in onze kringen bekend te maken.

Het is aan hem te danken, dat Le Roi David, Psaume Symphonique en deux parties de Réne Morax, musique de Arthur Honegger, op 19 Nov. 1924 te 's-Gravenhage voor het eerst, onder zijn leiding, door de Koninklijke Zangvereeniging „Excelsior" is uitgevoerd; in tegenwoordigheid van H. M. de Koningin-Moeder, Z.Exc. den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, onderscheidene autoriteiten, zoomede den componist zelf; zoodat het hier waarlijk een gebeurtenis in onze kringen gold. Dit jaar is deze uitvoering herhaald; een zeer gelukkige gedachte, omdat zulk een nieuw werk zeker niet bij eerste hooren zijn schoonheden ten volle openbaart, en vooral bij dergelijke eigenaardige moderne muziek herhaalde auditie eigenlijk bezwaarlijk gemist kan worden. Bovendien kan men van de uitvoerenden feitelijk geheel hetzelfde zeggen: ook zij moeten in zulk een compositie „groeien".

Ik had ditmaal het voorrecht, van de partij te zijn en op uitnoodiging van het bestuur dezen avond bij te wonen; bij de eerste uitvoering was ik niet in de gelegenheid te komen. Alvorens daarover het een en ander te vertellen wil ik voor de lezers van De Reformatie een overzicht van den inhoud geven; daaraan wijd ik deze kroniek. Mij dunkt, dat ik daarmede aan mijn plicht in dit geval zeker niet minder voldoe dan wanneer ik over de uitvoering zelf schrijf; wat ik in de volgende Kroniek hoop te doen.

Het werk van Honegger (geb. te Hâvre in 1892) is gecomponeerd te Parijs en Zürich tusschen 25 Februari en 28 April 1921. Het is verdeeld in 5 tafereelen, die deze kenschetsende opschriften dragen: I. Le Berger. II. Le Capitaine. III. Le Chef des bandes. IV. Le Roi. V. Le Prophète. Reeds deze namen zijn als het ware een program. Ze toonen, dat tekstdichter en componist de groote lijn van David's leven hebben gevolgd en dat de climax hun niet is ontgaan. Van den eenvoudigen herder tot den de toekomst van zijn door God gezegend en uitverkoren geslacht, dat den Messias zal voortbrengen, voorzienden en voorspellenden profeet volgen we de leidingen Gods met Zijnen knecht. Daarbij is een ruim gebruik gemaakt van de Psalmen, waarin de dichter ons zijn hart heeft ontsloten. En zonder den tekst geweld aan te doen

---

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Apocriefe Kerstgedachten.

II.

Zoo dikwijls als wij met het Kerstfeest onze ziel in arbeid laten zijn, krijgen wij te doen met den Christus; met God, die Hem zendt; met de (adventsl)profetie, die Hem voorzegt en Zijn wegen bereidt; en met het werk, dat Hij doet.

Op elk der vier punten willen wij, bij wijze van illustratie, het diepgaand verschil tusschen „kanoniek" en „apokrief" verhaal, doen zien.

* * *

Allereerst is daar de persoon van den Christus.

Het kanonieke evangelie houdt zich met Hem zelf bezig. Van heel de Schrift is Jezus Christus, in wien God zich openbaart, het middelpunt. En inzonderheid de kanonieke evangeliën spreken van Hem; en worden in heel hun bouw, in hun indeeling en methode van beschrijving beheerscht door wat van dien Christus en van Zijn werk valt te zeggen. Het kan niet anders, of ook de kanonieke evangeliën groepeeren om Jezus Christus allerlei neven-figuren; doch hoofdfiguur blijft toch Hij zelf. Het is in de kanonieke evangeliën als op de schilderijen van Rembrandt: sterke belichting valt op den hoofdpersoon; en heel de schilderij is voorts dienstbaar aan het voornemen van den kunstenaar, om dien hoofdpersoon ook te laten overhéérschen.

Maar kom nu eens tot de apokriefe evangeliën.

Daar is het juist andersom.

Niet Christus is hier het centrum, noch de inhoud van het verhaal, doch hoogstens iets, dat met dien Christus in verband te brengen is. In het z.g. protevangelie van Jakobus is meer de maagdelijkheid van Jezus' moeder dan de zuiverheid en heiligheid van Maria's kind de kern van het verhaal. De smarten van Maria worden niet geschetst om te toonen, wat in Christus aan de wereld gegeven is; doch het bericht omtrent Gods groote gave in Jezus Christus is meer een moment in het verhaal omtrent Maria's temptatiën en glorieuse victoriën. En de Pseudo-Matheus, over wien wij reeds spraken, maakt het niet beter. De consequentie van de prediking van den „afgehouwen tronk" durft hij niet aan; hij ziet de kwestie niet eens, welke in dit profetisch gegeven aan de orde gesteld wordt. De drie-jarige Maria trekt hij hem reeds de bewondering van heel Israël: zij loopt reeds met vasten tred, spreekt perfect en is toonbeeld van vroomheid en diep theologisch inzicht. In haar kinderlijke jaren herinnert haar vroomheid reeds aan een 30-jarige vrouw. Trouwens, ze is niet alleen met geestelijke deugden gesierd; wie kon zoo mooi wol spinnen als zij?

Men voelt het, deze auteur kan niet wachten op Gods uur en heeft niet genoeg aan den gezondene Gods: Jezus Christus. De afgehouwen tronk van David moet reeds, vóórdat het rijsje der belofte eruit te voorschijn treedt, van God geteekend zijn en een wonderboom blijken, waarheen de oogen getrokken worden, de oogen van duizenden. In de sfeer van deze Maria-verheerlijking is geen enkele mogelijkheid van een synthese met Openbaring 12; dat is óók een Kerstprediking, doch ze heeft een apokalyptisch karakter. Dienovereenkomstig wordt in Openbaring 12 de heel groote Maria, die in het kanonieke verhaal op den begraafgrond naast u gaat als gebenedijde onder de vrouwen geprezene van alle geslachten, o zoo klein. Wordt ze niet opgenomen in dat groote geheel der kerk? En is zij niet verschrompeld tot één lid onder zooveel leden, één lid van dat groote lichaam der kerk? Tusschen kanonieke evangeliën en de Openbaring van Johannes is de synthese te leggen; Maria baart, doch eigenlijk baart de Kerk. Maar de apokalyptiek van den ziener op Patmos laat zich niet verbinden aan het gedweep van den verheerlijker van Maria, den schrijver van het apokriefe evangelie.

Toevallige plooilingen van den geest mag men hier niet ter verontschuldiging constateeren. Het apokriefe evangelie wil immers wel degelijk „tendenzgeschrift" zijn. Hetzelfde woord is ook van den bijbel, van de kanonieke boeken, gebruikt. Maar dit maakt het voor de apokriefen te erger. Want als het kanonieke verhaal den Christus wil doen zien, dan grijpt het naar het hart der openbaring. Doch het apokriefe evangelie, dat ook tendenz-geschrift zijn wil, verlegt met bewustheid het accent van het centrum naar de pereferie. Het heeft daarom te grooter zonde en is niet alleen in dogmatisch, maar vooral in ethisch